

ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

ЖАРОВСЬКА Ірина Мирославівна - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права Національного університету «Львівська політехніка»

УДК 342.7 (477)

DOI

Стаття посвячена вопросу екологічного образования в контексте целей устойчивого развития человечества.

В результате исследования можем констатировать актуализацию вопроса экологического образования населения в контексте целей талого развития. Международное сообщество и украинское государство декларирует экологическую сферу, как одну из приоритетных для государства, для продления жизни. Надлежащая экологическая политика имеет ценность как для общества так и каждого государства. Достижения экологической социализации обеспечивается через методологические и институциональные факторы международного и национального характера, включающие экологическое воспитание населения, информационную открытость данных, надлежащий уровень квалификации уполномоченных лиц в этой сфере.

В резолюции ЮНЕСКО 2019 определяется значительная потребность активизации вопросов внедрения надлежащей правовой политики в сфере образования на всех уровнях. В частности указывается необходимость обеспечения и неукоснительного соблюдения Целей устойчивого развития до 2030 года. Первична цель 4, которая заключается в предоставлении возможностей ученикам быть креативными и ответственными гражданами мира. Обзор комплексности этой задачи, которая включает в себя надлежащие гарантии, в частности эффективность функционирования

управленческих органов в сфере образования, профессионализм педагогического состава, распространения образования на все возрастные и социальные группы, инклюзивное образовательную среду и надлежащее финансирование образовательной сферы.

Наряду с такой надлежащей нормотворческой деятельностью и широкомасштабным трудом международных институтов сейчас экологические проблемы не получили должной активизации в Украине. Требуется неотложного просмотра правовая политика в сфере экологического образования. Низкий уровень образованности общественности по экологическим вопросам, второстепенности этого вопроса для общества вызывают кризисные явления. Кроме того ненадлежащее государственное финансирование приводит к отсутствию комплексного обеспечения прав человека в экологической сфере.

Ключевые слова: образование, экологическое образование, устойчивое развитие, ЮНЕСКО.

Постановка проблеми

Досягнення гармонійного розвитку людства в сучасну епоху глобальних трансформацій, екологічних криз та інформаційних викликів неможливе без спільної діяльності держав на всіх рівнях та активізації політичної свідомості жителів Землі. Вказане підкреслює потребу аналізу екологічних знань населення та удосконалення правової політики у світлі освітніх процесів.

Міжнародна спільнота та й Українська держава декларують екологічну сферу, як одну з пріоритетних для держави, для продовження життя. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) говорить, що екологічна освіта має життєво важливе значення для вкорінення поваги до природи серед членів суспільства і підвищення рівня інформованості громадськості про проблеми навколишнього середовища. ЮНЕСКО наголошує на ролі екологічної освіти в забезпеченні майбутнього глобального розвитку якості життя суспільства через захист навколишнього середовища, викорінення бідності, мінімізацію нерівності та страхування сталого розвитку [1].

Належна екологічна політика має цінність як для суспільства, так і для кожної держави. Тому акцентування уваги наукової спільноти на питанні екологічної освіти є важливим з погляду як теоретичних, так і практично-прикладних знань.

Стан дослідження

Проблема екологічної освіти та міжнародного гарантування екологічних прав цікавила багатьох науковців, серед яких Г. Анісімова, М.Сірант, В.Кобринський, Е. Кондур, О.Степаненко, Х. Марич, І.Личенко, В. Онопрієнко та інші. Проте питання потребує додаткового аналізу у світлі нових екологічних та соціальних проблем, що виникають на сучасному етапі розвитку державності.

Метою статті є аналіз освіти в контексті сталого розвитку, при цьому здійснюючи основний наголос на екологічній освіті.

Виклад основних положень

Досягнення екологічної соціалізації забезпечується через методологічні та інституційні фактори міжнародного та національного характеру, що включають екологічне виховання населення, інформаційну відкритість даних, належний рівень кваліфікації уповноважених осіб у цій сфері.

У Резолюції Юнеско 2019 року визначається значну потребу активізації питан-

ня впровадження належної правової політики у сфері освіти на всіх рівнях. Зокрема, вказується на потребі забезпечення та неухильного дотримання Цілей сталого розвитку до 2030 року.

Первинною є ціль 4, що полягає у наданні можливості учням бути креативними та відповідальними громадянами світу.

Для цього на передбачається підтримувати держави-члени у реалізації порядку денного ЦУР 4-Освіта 2030 на рівні країни шляхом: розробки освітніх систем, які дозволяють навчатись для розширення можливостей та створюють всебічні та гнучкі шляхи, що поєднують офіційні, неформальні та можливості неформального навчання, спрямовані на концепцію навчання впродовж життя як ключового принципу цілісної та загальносекторної реформи освіти та відповіді на виникаючі соціально-економічні виклики; пропонувати дітям, молоді та дорослим знання, навички та цінності, необхідні їм для того, щоб стати поінформованими, відповідальними та активними громадянами, знайти гідну роботу та сприяти сталому зростанню та мирному суспільству; зміцнення потенціалу їхніх освітніх систем у впровадженні молодіжної освіти заради миру шляхом висвітлення наскрізного характеру загальнолюдських цінностей, що передається різними культурними традиціями, зокрема, через глобальну програму освіти з питань громадянства та сприяння міждисциплінарному освітньому змісту ЮНЕСКО щодо поваги до культурного різноманіття, взаєморозуміння та міжкультурний діалог; вирішення гострого дефіциту кваліфікованих викладачів як ключової стратегії підвищення якості освіти; приділяючи особливу увагу вдосконаленню освіти для дівчат та жінок; надання можливостей якісної освіти вразливим верствам населення, включаючи людей з інвалідністю, та постраждалого від кризи населення; використання потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій та нових способів навчання в освіті; підтримання цілісного підходу до освіти, надаючи пріоритет чотирьом напрямкам - загальносекторна політика та

планування (SWPP), грамотність, технічна та професійна освіта та навчання (ТПО) та викладачі [2, с.19]. Звернемо увагу на комплексність завдання, яка включає в собі належні гарантії, зокрема ефективність функціонування управлінських органів у сфері освіти, професіоналізм педагогічного складу, поширення освіти на всі вікові та соціальні групи, інклюзивне освітнє середовище та належне фінансування освітньої сфери.

У світлі освіти екологічного спрямування Резолюція ЮНЕСКО передбачає наступні завдання. Сприяння міжнародному науковому співробітництву щодо вирішення найважливіших викликів сталому розвитку через сприяння генеруванню та обміну знаннями щодо природних ресурсів та розвитку потенціалу шляхом міжнародної наукової співпраці для захисту та сталого управління наземними екосистемами, біорізноманіттям, прісною водою безпеки та раціонального управління геологічними ресурсами Землі. Реалізація включатиме, серед іншого, координацію моніторингової діяльності, виготовлення наукових оцінок, каталізацію міжнародних спільних проєктів, розвиток потенціалу та визначення конкретних прикладів сталого розвитку. Сприятиме зменшенню ризику стихійних лих, пов'язаному з природними небезпеками, зокрема шляхом розвитку спроможності систем раннього попередження та оцінки повені, посухи, зсувів та інших геонебезпек з метою зменшення ризиків та підвищення готовності та стійкості [2, с.27].

Як вказує В. Онопрієнко, «необхідність формування екологічної культури як складової гармонійно розвиненої особистості відображено в Державній національній програмі “Освіта. Україна 21 століття”, в Концепції національного виховання, Державному стандарті освіти в Україні. Однак реально екологічна освіта, виховання не стали обов'язковою частиною навчального процесу на всіх його рівнях. Від сучасної якісної екологічної освіти на всіх її етапах залежить ефективність екологічного виховання і прищеплення екологічної сві-

домості населенню, а без цього неможливо подолати екологічну кризу в країні»[3].

В Україні прийнята Концепція екологічної освіти України, де вказано, що «екологічна освіта, як цілісне культурологічне явище, що включає процеси навчання, виховання, розвитку особистості, повинна спрямовуватися на формування екологічної культури, як складової системи національного і громадського виховання всіх верств населення України (у тому числі через екологічне просвітництво за допомогою громадських екологічних організацій), екологізацію навчальних дисциплін та програм підготовки, а також на професійну екологічну підготовку через базову екологічну освіту [4].

Поряд з такою належною нормотворчою діяльністю та широкомаштабною працею міжнародних інституцій нині екологічні проблеми не отримали належної активізації в Україні. Для прикладу, на початку 2019 року експерти ІМІ в одному зі своїх досліджень виявили, що в регіональних медіа лише 2% матеріалів стосувались екології. Вкінці цього року під час моніторингу експерти ІМІ зафіксували, що лише 1% загальної кількості матеріалів стосувався екології. До того ж, екологічні проблеми зазвичай опосередковано ставали предметом уваги, найчастіше в новинах про екологію траплялися згадки про шведську екоактивістку Грету Тунберг – 16,5% (загальної кількості новин про екологію та електромобілі (12,4%) [5].

Проблема полягає не тільки в громадському знанні, інформатизації населення. Більшою проблемою є байдужість з боку органів влади та відсутність належної соціальної політики. Можемо вказувати на системне недофінансування екологічних потреб держави. За законом про державний бюджет на 2020 рік, усього на охорону природи планують витратити близько 8 млрд грн. Це 0,2% ВВП України. Для порівняння: держави-члени ЄС у 2018 році на захист довкілля витратили майже 2% ВВП [6].

Про низький рівень популяризації екологічної тематики вказує громадськість, Аналітики CEDOS вказують, що опитані

вказали причинами екологічних проблем є такі фактори: 1) культура, байдужість і мала поінформованість; відсутність державної політики (корупція, відсутність ефективної системи покарань, відсутність необхідної інфраструктури для сортування і переробки сміття, неякісну роботу комунальних служб, а також відсутність підтримки екологічних ініціатив, небажання бізнесу впроваджувати нові екологічні технології) [7].

Висновок

У результаті дослідження можемо констатувати актуалізацію питання екологічної освіти населення в контексті цілей сталого розвитку. Міжнародна спільнота та Українська держава декларують екологічну сферу, як одну з пріоритетних для держави, для продовження життя. Належна екологічна політика має цінність як для суспільства так і для кожної держави. Досягнення екологічної соціалізації забезпечується через методологічні та інституційні фактори міжнародного та національного характеру, що включають екологічне виховання населення, інформаційну відкритість даних, належний рівень кваліфікації уповноважених осіб у цій сфері.

У Резолюції ЮНЕСКО 2019 року визначається значна потреба активізації питання впровадження належної правової політики у сфері освіти на всіх рівнях. Зокрема, вказується на потребі забезпечення та неухильного дотримання Цілей сталого розвитку до 2030 року. Первинною є ціль 4, що полягає у наданні можливості учням бути креативними та відповідальними громадянами світу. Узагальнено комплексність цього завдання, яке включає в собі належні гарантії, зокрема ефективність функціонування управлінських органів у сфері освіти, професіоналізм педагогічного складу, поширення освіти на всі вікові та соціальні групи, інклюзивне освітнє середовище та належне фінансування освітньої сфери.

Поряд з такою належною нормотворчою діяльністю та широкомаштабною працею міжнародних інституцій нині екологічні проблеми не отримали належної активізації в Україні. Потребує нагального перегляду правова політика у сфері екологічної освіти. Низький рівень освіченості громадськості з екологічних питань, другорядність цього питання для суспільства спричиняють кризові явища. Окрім того, неналежне державне фінансування призводить до відсутності комплексного гарантування прав людини в екологічній сфері.

Література

1. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization., 2014a. Ecological Sciences for Sustainable Development. URL: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/capacity-building-and-partnerships/educational-materials/>
2. Resolutions United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Records of the General Conference 40th session Paris, 12 November – 27 November 2019. Volume 1.
3. Онопрієнко В. Екологічна освіта як предмет міжнародної співпраці *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2012.- № 3-4. С. 158-166.
4. Концепція екологічної освіти України затверджена Рішенням Колегії МОН України № 13/6-19 від 20.12.2001 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01>
5. Грета, електрокари та пластикові пакети: як пишуть про екологію онлайн-медіа. *Інститут масової інформації*. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/greta-elektrokary-ta-plastykovi-pakety-yak-pyshut-pro-ekologiyu-onlajn-media-i30067>
6. Скільки Україна витрачає на покращення екологічної ситуації? Занадто мало URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/01/21/656053/>
7. Екологічні проблеми і свідоме поведінка: що знають жительки і жителі Києва URL: <https://ua.boell.org/uk/2019/03/05/ekologichni-problemi-i-svidoma-povedinka-shcho-znayut-zhitelki-i-zhiteli-kiieva>

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено питанню екологічної освіти в контексті цілей сталого розвитку людства.

У результаті дослідження можемо констатувати актуалізацію питання екологічної освіти населення в контексті цілей сталого розвитку. Міжнародна спільнота та й Українська держава декларують екологічну сферу, як одну з пріоритетних для держави, для продовження життя. Належна екологічна політика має цінність як для суспільства, так і для кожної держави. Досягнення екологічної соціалізації забезпечується через методологічні та інституційні фактори міжнародного та національного характеру, що включають екологічне виховання населення, інформаційну відкритість даних, належний рівень кваліфікації уповноважених осіб у цій сфері.

У Резолюції ЮНЕСКО 2019 року визначається значна потреба активізації питання впровадження належної правової політики у сфері освіти на всіх рівнях. Зокрема, вказується на потребі забезпечення та неухильного дотримання Цілей сталого розвитку до 2030 року. Первинною є ціль 4, що полягає у наданні можливості учням бути креативними та відповідальними громадянами світу. Узагальнено комплексність цього завдання, яке включає в собі належні гарантії, зокрема ефективність функціонування управлінських органів у сфері освіти, професіоналізм педагогічного складу, поширення освіти на всі вікові та соціальні групи, інклюзивне освітнє середовище та належне фінансування освітньої сфери.

Поряд з такою належною нормотворчою діяльністю та широкомасштабною працею міжнародних інституцій нині екологічні проблеми не отримали належної активізації в Україні. Потребує нагального перегляду права політика у сфері екологічної освіти. Низький рівень освіченості громадськості з екологічних питань, другорядність цього питання для суспільства спричиняють кризові явища. Окрім того, неналежне державне фінансування призводить до відсутності комплексного гарантування прав людини в екологічній сфері.

Ключові слова: освіта, екологічна освіта, сталий розвиток, ЮНЕСКО.

SUMMARY

The article is devoted to the issue of environmental education in the context of the goals of sustainable human development.

As a result of the research we can state the actualization of the issue of ecological education of the population in the context of the goals of sustainable development. The international community and the Ukrainian state declare the ecological sphere as one of the priorities for the state to prolong its life. Proper environmental policy has value for both society and each state. Achieving environmental socialization is ensured through methodological and institutional factors of international and national nature, including environmental education, information openness of data, the appropriate level of qualification of authorized persons in this area.

The 2019 UNESCO Resolution identifies a significant need to intensify the implementation of appropriate legal policy in the field of education at all levels. In particular, it points to the need to ensure and strictly adhere to the Sustainable Development Goals by 2030. The primary goal is 4, which is to enable students to be creative and responsible citizens of the world. The complexity of this task is summarized, which includes appropriate guarantees, including the effectiveness of governing bodies in the field of education, professionalism of teachers, dissemination of education to all age and social groups, inclusive educational environment and adequate funding for education.

Along with such proper rule-making activities and large-scale work of international institutions, environmental problems have not been properly intensified in Ukraine today. The legal policy in the field of environmental education needs urgent revision. The low level of public education on environmental issues, the secondary nature of this issue for society cause crises. In addition, inadequate public funding leads to a lack of comprehensive environmental human rights guarantees.

Key words: education, ecological education, sustainable development, UNESCO.